

Kütüphane Mühürleri

Library Seals

Hatice Işık*^{ID} ve Fatma Akyol**^{ID}

Öz

Bu araştırmada, kitap mühürlerinin günümüz üniversite kütüphanelerindeki kullanımının nasıl olduğu, mühürün nereye basıldığı, mühür tasarımı ve mühür örnekleri incelenerek güncel durumun ortaya konulması amaçlanmıştır. Kütüphane mühürlerinin incelenmesi için öncelikli olarak mühürün sözlük anlamı, önemi, tarihçesi konuları genel olarak ele alınmıştır. Yazının devamında da betimsel tarama modeli ile rastgele seçilen kütüphane mühürlerinden örnekler değerlendirilmiştir. Kütüphanelerde kullanılan mühürler konusunda yapılan araştırmaların ve akademik çalışmaların sadece belli bir dönemi kapsamı ve çok az sayıda çalışmanın yapılmış olması nedeniyle bu çalışma ile yeni dönem kullanımının ortaya konulması ve gelecekte bu konuda yapılacak çalışmalara yol haritası olunması hedeflenmiştir. Bu konu hakkında araştırmaların ve yayınların artması yazarlarının en büyük temennisidir.

Anahtar Sözcükler: Mühür; kütüphane mühürleri; kütüphane mührünün kullanım alanları.

Abstract

In this research, we aim to elicit the current situation by examining how book/library seals are used in today's university libraries, where the seal is used together with seal designs and seal examples. In order to query the library seals, the dictionary meaning and the importance and history of the seal are debated in general. In the continuation of the article, the randomly selected library seal samples were evaluated with the figurative scanning model. Since the researches and academic studies on seals used in libraries only cover a certain period and there are very few studies in this context, it is aimed to reveal the new era uses and to be a roadmap for future studies on this subject. It is the ultimate aim of this authors to increase researches and publications on this subject.

Keywords: Seal; library seals; the usage areas of the library seal.

Giriş

İnsanoğlu varoluşundan bu yana hatırdan kalmak, görünür olmak ve iz bırakmak istemiştir. Bu istek kimi zaman, bir taşı yontmak, bir çamura şekil vermek, bir hayvanı ve doğayı taklit edip

* İstanbul Bilgi Üniversitesi, Kütüphane ve e-Kaynaklar, İstanbul, Türkiye. E-posta: hatice.yenikurtulus@bilgi.edu.tr

İstanbul Bilgi University, Library and e-Resources, İstanbul, Turkey. E-mail: hatice.yenikurtulus@bilgi.edu.tr

** İstanbul Bilgi Üniversitesi, Kütüphane ve e-Kaynaklar, İstanbul, Türkiye. E-posta: fatma.akyol@bilgi.edu.tr
İstanbul Bilgi University, Library and e-Resources, İstanbul, Turkey. E-mail: fatma.akyol@bilgi.edu.tr

Gönderim Tarihi –Received: 23.03.2022

Kabul Tarihi – Accepted: 17.05.2022

Erken Erişim Tarihi – Early Acces: 20.05.2022

Yayımlanma Tarihi – Published: 30.06.2022

dans etmek gibi farklı şekillerde karşımıza çıkmıştır. Bu farklı şekillerdeki kendini ifade edişler sonucunda aidiyet simgesi olan iz ve imgelere rastlamak mümkündür. Bu izler gerçeklik payını arttırmaya yöneliktir. Eski çağlardan günümüze insanoğlu iz bırakabilmek adına pek çok yöntemi kullanmıştır. Bu yöntemlerden biri olan mühür, yetki ve aidiyet belgesidir (Kut ve Bayraktar, 2021, s.20).

Başka bir ifadeyle mühür; damga, kaşe, imza birbirlerinin yerine de kullanılan araçlardır. Mühür; bir kimsenin, bir kuruluşun adının veya ünvanının tersine kazılı bulunduğu, metal, lastik gibi şeylerden yapılmış bir varlık üzerine bir iz bırakmaya yarayan araçtır. Eski Türkçede "Tamga" olarak adlandırılırken, günümüz Türkçesinde "Damga" şeklinde de adlandırılmaktadır (kelime.com, 2012).

Mühür aynı zamanda; herhangi bir dosya ya da eşyanın gerçekliğini ortaya koyan, kime ait olduğunu belli eden ve belirli kişiler dışında açılmasına ve görülmesine mani olan bir araçtır.

21. yüzyılda gelişen ve değişen teknolojiyle birlikte mühürler de şekil değiştirmiştir. Eski dönemlerde elzem öneme sahip olan ve kimlik/aidiyet belirten mühürlerin günümüzde kullanım alanları oldukça daralmış ve biçim değiştirmiştir. Ancak kütüphanelerdeki kullanımı bu değişimin dışında kalmıştır.

Bu yönde yapılmış çalışmaların değeri ve kapsamının sadece Osmanlı dönemi kütüphane ve yazmaları kapsaması, Cumhuriyet dönemine ait ve güncel anlamda detaylı bir çalışmanın olmaması yazarlara bu konuda yazmak için cesaret vermiştir.

Mührün Tarihçesi

Mühür ilk olarak Mezopotamya'da meydana çıkmıştır. Buradan Batı'ya doğru uzanarak kullanımı artarak yaygınlaşan mühürde, insan ve hayvan imgeleri, doğa motifleri ve farklı şekilleri görmek mümkündür (Kut ve Bayraktar, 2021, s.20). Mühür; altın, gümüş, pirinç, demir, bronz gibi madenler veya zümrüt, ametist, akik, firuze, nefes, yemen taşı, kan taşı ve inci gibi kıymetli taşlar üzerine kazınmıştır (Tunç ve Yeniterzi, 2013, s.1).

Mühür, Osmanlı döneminde de oldukça önemlidir. Bu dönemde, mühür kazma işi hakkâklık olarak adlandırılmakta; bu işi yapan kişiye hakkâk veya mühür kesen denilmektedir. Hakkâklık; Osmanlı'da önemli ve itibarlı bir meslek sayılmıştır. Bazı padişahların da bu mesleğe olan ilgisi bu mesleğin itibarının artmasını sağlamıştır (Kut ve Bayraktar, 2021, s.20).

Mühür Çeşitleri

Geçmişten günümüze mühürlerin farklı kullanım alanları ve amaçları bulunmaktadır. Avrupa'da sınıf farklılıklarına ve mesleklere bağlı olarak mühür kullanımında çeşitlilik görülmektedir. Zengin aile mensupları mühürlerinde aile armalarına yer verirken din işleriyle uğraşan kişiler dini göstergeleri mühürlerinde kullanmışlardır.

Osmanlı döneminde kullanım alanına ve amacına göre mühürler üç çeşide ayrılır:

Devlet işlerinde kullanılan mühürler, mühr-i resmî (resmî mühür);

Kişilere özel olanlar mühr-i zâtî (şahsî mühür);

Vakıf kütüphanelerine bağışlanan eserlere basılmak üzere özel kazıtılmış mühürler ise vakıf mührü olarak adlandırılır (Tunç ve Yeniterzi, 2013 s. 2637).

Mühürlerin çeşitleri ve şekilleri farklı görünse de aynı amaca hizmet etmektedirler: “aidiyet”.

Dijital Mühür / E-İmza

Günümüzde okuma-yazma oranının artışıyla beraber mühür önemini yitirmiş ve yerini e- imzaya bırakmış gibi görünse de başta kütüphaneler olmak üzere, postaneler, bilgi merkezi, arşivler vb. kurumlarda kullanımı devam etmektedir. Mühürler aynı zamanda belge niteliği taşımaktadır. Elektronik imzanın kullanılmadığı yerlerde genel olarak mühür kullanılmaya devam etmektedir. Noterler başlı başına onaylayan –mühür ve damga kullanan- kurumlar olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Elektronik imza; başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veriyi tanımlar. Elektronik imza; bir bilginin üçüncü tarafların erişimine kapalı bir ortamda, bütünlüğü bozulmadan (bilgiyi ileten tarafın oluşturduğu orijinal haliyle) ve tarafların kimlikleri doğrulanarak iletildiğini elektronik veya benzeri araçlarla garanti eden harf, karakter veya sembollerden oluşur (Barobirlik, 2022).

Basılı kaynaklardan sonra, elektronik kaynaklarda da dijital mühür kullanılmaya başlanmıştır. Basılı kaynakların format değişimi kaynağın sahibinin belirtilmesi ihtiyacını hiç azaltmamış aksine önemini zamanla daha da arttırmıştır. Bilginin değeri kaynakların mevcudiyeti, bilginin nereden temin edildiğinin belirtilmesinde elektronik mühürler yine kilit konumda olmuştur.

Günümüzde Mühür ve Mürekkep

Türk Dil Kurumu’na göre mürekkep; boyamak, yazı yazmak, desen çizmek veya basmak için kullanılan, türlü renklerde sıvı madde şeklinde geçmektedir. (TDK sözlük, 2019)

Mürekkep; fırça, kalem veya mühür gibi araçlar yardımıyla bir yüzeyi boyamak, yazı yazmak, işaretlemek için kullanılır. Mühür kâğıda basılmadan önce mürekkep ile boyanır ve kağıt üzerine basılır.

Şekil 1

Çeşitli mühür ve damga örnekleri

Şekil 1.1.

Şekil 1.2.

Şekil 1.3.

Şekil 1.4.

Şekil 1.5

Şekil 1.1. Parkrosa, E-Hediyeçi Kişiyeye Özel İsim Yazılı Ahşap Kitap Mührü (Kişiyeye Özel Mühür, 2022), Trendyol.

Şekil 1.2. Trodat, Tarih Kaşesi Profesyonel Türkçe (Tarih kaşesi, 2022), Kaya kırtasiye.

Şekil 1.3. Sırdaş Kaşe, Kişiyeye Özel İsim Makam ve Ünvan Kaşesi (Kişiyeye özel kaşe, 2022), Hepsiburada.

Şekil 1.4. Pelikan, Pelikan İstampa Mürekkebi 30 cc Mavi (İstampa Mürekkebi, 2022), İşte kırtasiye.

Şekil 1.5. Sırdaş, Sırdaş İstampa Mürekkebi 28 cc Yeşil (İstampa Mürekkebi, 2022), İşte kırtasiye.

Görselde ıstampa, damga, mühür ve mürekkep resimlerinden örnekler verilmiştir. Farklı şekilde mühürler, değişik renkte mürekkepler ile kullanılabilir. Farklı şekilde mühürler, değişik renkte mürekkepler ile kullanılabilir.

Günümüzde Kütüphane Mührünün Kullanım Amaçları ve Şekilleri

Bilgi kaynaklarının sahiplenilmesinin en temel yolu konumundaki mühürlerin kullanılması, kaynağına aidiyet sağlaması ve bunun şeklen ve yazı ile belirtilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Kütüphanelerde mühür kullanımı oldukça yaygın ve klasikleşen bir uygulamadır. Mühürler; kurumların kimliğini ve kurumsal özelliklerini şekil olarak yansıttıkları için kullanıcıların yayınları geri getirmelerinde ve özenli kullanmalarında etkin rol oynadığı düşünülmektedir. Kütüphaneye kitapların geri kazandırılması konusunda mühürler yol gösterici olmaktadır. IFLA'nın 2011 yılında yayınlanan ilkelerinde bu durum şöyle belirtilmiştir: "Tüm kütüphane malzemesi nereye ait olduğu açıkça belli olacak biçimde kaşelenmelidir. Kütüphane kaşeleri kolay kurumsal, solmamalı, net bir yazı karakteri ile yazılmalı ve silinmemelidir" (IFLA, 2011).

Kurum kütüphaneleri yanında, şahıs kütüphaneleri (kitaplığı) için de mühür yaptırmak mümkündür. Şahsi kütüphane mühürleri, ekslibris (ex-libris) olarak bilinmektedir. "Ekslibris, kitapseverlerin kitaplarının iç kapağına yapıştırdıkları üzerinde adlarının ve değişik konularda resimlerin yer aldığı küçük boyutlu tasarımlar, baskı resimlerdir" (Pektaş, 2018). Bu kütüphane mühürleri kişinin talebi doğrultusunda belirlemiş olduğu şekil ve yazı çerçevesinde sipariş verilmekte ve kişi kısa zamanda şahsi kütüphane mührü edinilebilmektedir.

Mühür kullanımı kütüphanelerin aidiyet belirleme aracı olduğu kadar aynı zamanda değerli kaynağına sahip olmanın prestij ve saygınlığının göstergesi konumundadır. Mühürlerin ayrıca kaynağına sahip olunan dönem ve varsa bağışçısını belirten diğer mühürlerle kullanımı kitabın geçirdiği süreci simgesel özet olarak yansıtabilir. Kaynak üzerinde yukarıda belirtilen hususlar çerçevesinde gerçekleşen mühür uygulamaları kaynakların hangi dönemlerde nerelerde bulduklarına dair önemli ipuçları içermektedir.

Kütüphanelere kitap ve kaynak bağışı yapan kişi ve kurumların farklı bir mühür ile isimlerinin belirtilmesi ayrıca önemli bir tarihi gösterge ve jest durumundadır.

Şahıs ve/veya tüzel kişiler tarafından bağışlanan kitaplarda bazen aynı sayfada farklı kişi ve kurumların mühür uygulamalarının olduğu da gözlemlenmektedir.

Kütüphanelerde kullanılan mühürler genelde her kurumun kurumsal kimliğine uygun şekilde tasarlanmıştır. Yalnızca kütüphane isimlerinin geçtiği mühürlerin yanı sıra, şube, kampüs, fakülte ve/veya bölüm mühürleri de gözlemlenmiş olup ayrıca büyük kütüphanelerde bağışçılara ayrılan bölümlerde bağışçının kendi özel mührü veya bağışçının adının olduğu mühürlerin de mevcut olduğu anlaşılmıştır. Uygulamalarda ise mühürler genelde iç kapakta yan yana veya aynı sayfada kullanılabilir.

Kütüphanelerde Mühür Kullanımı ile İlgili Örnekler

Başta üniversite kütüphaneleri olmak üzere, eğitim kurumlarının kütüphanelerinde mühürlerin Türkçe'nin yanı sıra farklı dillerde ve en çok da İngilizce kullanıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca mühürlerin kaynaklara basılırken, farklı yerlere (iç kapak, arka sayfa vb.) ve farklı sayfalara (dış kapak arkası, 1. sayfa, 19. sayfa, 23. sayfa, vb.) basıldığı tespit edilmiştir.

Uygulayıcıların mühür uygulama yerleri kiminde aynı sayfalarda, kiminde birbirini takip eden periyotlarda olup kiminde ise düzensiz uygulamalar görülmüştür. Tamamına yakın örneklerde ortak nokta ise iç kapakta mühür uygulamalarının oluşudur.

Diğer bir gözlem ise; mühürün tasarımının kütüphaneyi kuran kişiler tarafından kurumsal kimliği ön plana çıkartacak şekilde oluşturulmuş olması ve yıllara göre pek değişim göstermeyiştir.

Ayrıca mühürlerde uygulayıcılar, tarih ve demirbaş numarası gibi eklentiler yapmaktadır. Renk ve şekilsel tercihler farklılıkları beraberinde getirmekte olup ayrıca bu mühürlerin uygulama yerleri de değişiklik göstermektedir.

Mühürler ile teknolojik gelişmelere paralel olarak değişen, barkod numarası, kitapların yer numarası, koruyucu etiket, güvenlik şeridi ve damga uygulamaları da gözlemlenmektedir.

Farklı kütüphanelerin mühür uygulama örneklerinden bazıları aşağıdadır.

Şekil 2

Kütüphane mühür örnekleri: Kitapta barkod numarası ile kütüphane isminin birlikte verildiği veya sadece kütüphane isminin geçtiği mühür örnekleri ve ait olduğu kitabın künye bilgileri şöyledir:

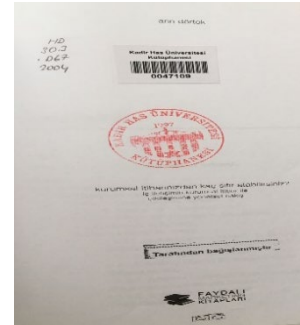
Şekil 2.1.

Şekil 2.2.

Şekil 2.3.

Şekil 2.4.

Şekil 2.1. (Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi, 2022)

Şekil 2.2. (Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi, 2022)

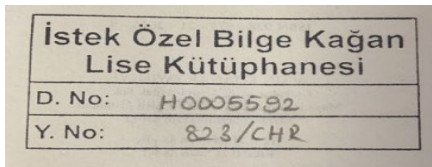
Şekil 2.3. (Kadir Has Üniversitesi Bilgi Merkezi, 2022)

Şekil 2.4. (Kadir Has Üniversitesi Bilgi Merkezi, 2022)

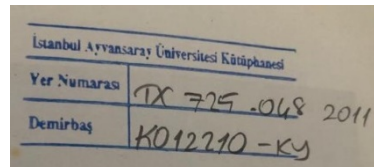
Görüldüğü üzere barkod numarası ve kütüphane mühür farklı şekillerde (yuvarlak, dikdörtgen vb.) ve farklı renklerde (mavi, kırmızı, siyah vb.) ifade edilmiştir.

Şekil 3

Kütüphane mühür örnekleri: Kitapta Kütüphane demirbaş numarası ile kütüphane isminin birlikte verildiği mühür örnekleri

Şekil 3.1.

Şekil 3.2.

Şekil 3.1. (Özel Bilge Kağan Lise Kütüphanesi, 2022)

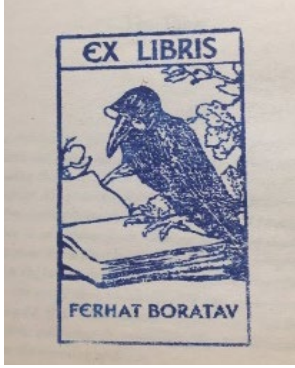
Şekil 3.2. (İstanbul Ayvansaray Üniversitesi Kütüphanesi, 2022)

Yukarıdaki bazı örneklerde demirbaş numarası ve yer numarası açık bir şekilde yazılırken bazı örneklerde kısaltma yapılarak kullanılmıştır.

Şahıs mühür uygulama örneklerinden bazıları aşağıdadır.

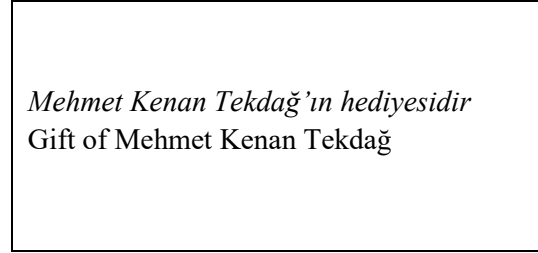
Şekil 4

İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesine kitap bağışı yapan kişilerin ekslibris mühür ve etiket örneği
bağışı yapan kişilerin ekslibris mühür ve etiket örneği

Şekil 4.1.

Şekil 4.1. (İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi, 2022)

Şekil 4.2.

Şekil 4.2. (İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi, 2022)

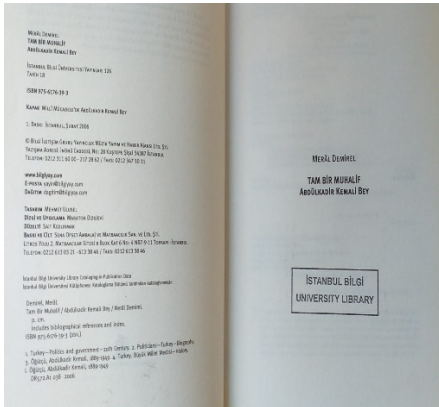
Görüldüğü üzere şahıs mühürlerinde şekil, renk, desen bakımından farklılık görülmektedir. Şahıs mühürleri kişinin tercihine göre şekillenmektedir.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Mühür Kullanımı

Kitabın alt, yan ve üst kısımlarına İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi mührü basılır. Kitabın, alt ve üst kısmı için İngilizce mühür kullanılırken yan kısmına ise Türkçe mühür basılır. Ayrıca kitabın iç kapağına ve belirli bir sayfanın sağ alt kısmına İngilizce mühür basılır. Bağışlayan kişinin mührü veya bağışlayan kişinin hediye ettiğine dair etikete yazılan yazı kitabın sadece iç kapağına basılmakta veya yapıştırılmaktadır. Mühür kitabın iç kapağında yayinevi bilgisinin üstünde uygun bir yere, yazıları kapatmayacak şekilde basılmaktadır.

Şekil 5

İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi kitaplarında yer alan kitap iç kapak, iç sayfa ve yan kenarlarındaki mühür örnekleri

Şekil 5.1.

Şekil 5.1. (İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi, 2022)

Şekil 5.2.

Şekil 5.2. (İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi, 2022)

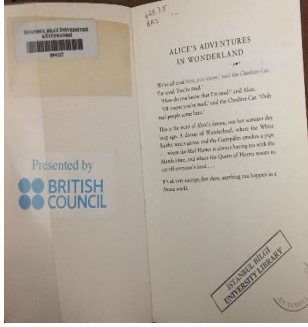

Şekil 5.3.

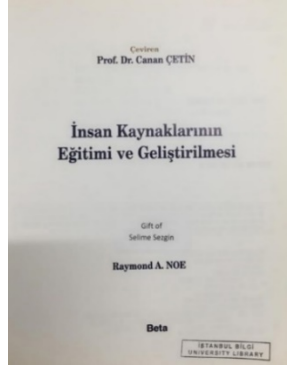
Görselde, İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi'nde kitabın iç kapağına ve yan kenarlarına uygulanmış mühür örnekleri verilmiştir. Kitabın orta kenarına kütüphanenin Türkçe adının yazdığı mühür, üst ve alt yan kısmında ise İngilizce adının yazdığı mühür vurulmaktadır.

Şekil 6

İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi özel koleksiyonlara ait kitapların mühür örnekleri

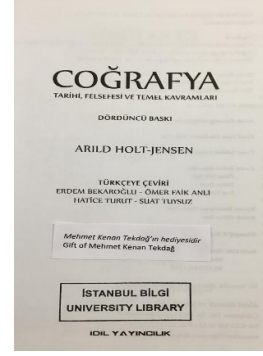
Şekil 6.1.

Şekil 6.2.

Şekil 6.3.

Şekil 6.4.

Şekil 6.1. (İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi, 2022)

Şekil 6.2. (İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi, 2022)

Şekil 6.3. (İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi, 2022)

Şekil 6.4. (İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi, 2022)

İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi'ne satın alma yanında, bağış yoluyla sağlanan koleksiyonlar mevcuttur. Bu koleksiyonlardan bazılarında ait mühür ve etiket örnekleri şöyledir: İlk görsel "British Council Kütüphanesi" mühür örneğidir. İkinci görsel "Selime Sezgin" adına bağışlanan koleksiyona aittir. Üçüncü görsel "Dünya Ticaret Örgütü" tarafından bağışlanan koleksiyona aittir. Dördüncü görsel aynı zamanda İstanbul Bilgi Üniversitesi Santral Kampüs Kütüphanesine ismini veren "Mehmet Kenan Tekdağ" tarafından bağışlanan koleksiyona aittir.

Kütüphane Mühür Haberleri

Kütüphanenin mühüründeki değişim, kurumsal kimliğindeki değişim, yıllar sonra iade edilen kitaplar ile ilgili haberler ve duyurulardan örneklerden bazıları aşağıda yer almaktadır.

Kütüphane için yeni mühür tasarımı

Şekil 7

Chicago Halk Kütüphanesinin yeni mührü (Adlib.info, 2016)

...04 Şubat 2016'da Chicago Halk Kütüphanesi yeni bir marka kimliği ortaya çıkarmıştır. "Bu yeni logo ile Kütüphane ve alt markaları arasında bütünlük sağlamak amacıyla güncellenmiş bir logo ve mühür de dahil olmak üzere küçük bir marka yenilemesi amaçlanmıştır....

Adlib.info'nun internet sayfasından almış olduğumuz örnekte kütüphane mührünün değişmesi duyurulmuştur.

Kütüphane mühürlerinin bir başka önemi kaynakların ilgili kuruma geri dönmesinde adres niteliği taşımasıdır. Konu hakkında yazılı medyaya yansımış haberler aşağıda yer almaktadır:

Şekil 8

Kütüphaneye yıllar sonra iade edilen kitapların gazete haberlerinden örnekler

Kütüphaneden ödünç alınan kitaplar 84 yıl sonra iade edildi

Somerville Halk Kütüphanesi ödünç alınan kitapları uzun süre tutan kişilere para cezası vermiyor. 1937'den beri kayıp olan eserler için gecikme ücreti alınmayacak.

05.07.2021 - 14:16 | Son Güncelleme: 05.07.2021 - 15:05

Şekil 8.1.

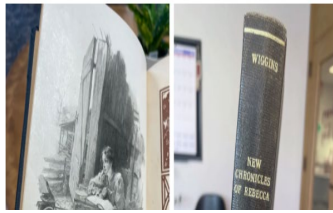
Şekil 8.1. (Milliyet Gazetesi, 2021)

Şekil 8.2. (The New York Times, 2021)

Şekil 8.3. (BBC, 2021)

After 110 Years, an Overdue Book Is Returned to a Library in Idaho

It's unclear who checked out "New Chronicles of Rebecca" by Kate Douglas Wiggin from a library in Boise, or who had it all these decades. But the book remained in immaculate shape.

Şekil 8.2.

Overdue book returned 73 years late to Fife library

03/11/2021

Donna Deane said she burst out laughing when she opened the parcel.

A book has been returned more than 73 years late to a library in Fife.

Şekil 8.3.

Yukarıdaki ilk görsel Milliyet Gazetesi, 5 Temmuz 2021 haberine göre, kütüphaneden ödünç alınan kaynakların 84 yıl sonra iade edildiğini göstermektedir. İkinci görselde yer alan The New York Times, 30 Kasım 2021 haberine göre 110 yıl sonra geciken kaynağın kütüphaneye geri geldiği bilgisi verilmiştir. Üçüncü görselde BBC, 17 Kasım 2021 haberine göre kütüphane kaynağı 73 yıl sonra kütüphaneye iade edilmiştir. Bu üç görselde olduğu gibi kütüphane mühürleri kitapların kütüphanelere iade edilmesi konusunda yer gösterici olmuştur.

Sonuç

Mühür kullanım şekli kütüphanelerin bağlı olduğu kuruma ve/veya tüzel – özel kütüphanelerin kataloglama ve teknik işlemler politikasına ve yönetim kararlarına göre değişmektedir. Genelde sadece kütüphane adının geçtiği yazı ve boyut tercih edilmektedir.

Kurum adının net şekilde yazılıp okunabilmesi, kaynağın kütüphaneye iade edilmesi için gerekli olmaktadır. Bu durum kütüphanenin bilgi kaynağını, saklama, yararlandırma ve gelecek nesillere aktarma misyonuna da yardımcı olmaktadır. Kütüphane mühürleri hakkında yaptığımız gözlemlerde kullanılan kütüphane mühürlerinde dil tercihi çoğunlukla Türkçedir. Son dönem mühürlerin yerini teknolojik gelişmelere uygun olarak barkodlar almaya başlamış gibi görünse dahi kitabın en az bir sayfasına fiziki mühür vurulmaya devam etmektedir.

Kütüphane mühür kullanım çeşitliliği ve amaçları düşünüldüğünde, aidiyet, adres ve prestij konuları her zaman varlığını sürdürecektir. Bu nedenle kütüphaneler var oldukça

mühürler varlıklarını fiziki ve dijital platformlarda değişik şekillerde de olsa hep sürdürecektir.

İzin ve Katkı Bildirimleri

Yazarlık Katkısı: *Yazarlar çalışmanın her bölümüne eşit katkı verdiklerini beyan etmişlerdir.*

Kaynakça

- Adlib.info (2016, 4 Şubat). Chicago Public Library rebranding. <http://adlib.info/cpl-rebrand/>
- BBC (2021, 17 Kasım). *Overdue book returned 73 years late to Fife library.* <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-edinburgh-east-fife-59320230>
- Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *Aşık kadınlar.* <http://seyhan.library.boun.edu.tr/record=b2740083~S5>
- IFLA (2011). *Kütüphane malzemesinin bakım ve kullanımında IFLA ilkeleri.* <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/1281/1/ipi1-tr.pdf>
- Independent Türkçe.* (2021, 5 Temmuz). Kütüphaneden ödünç alınan kitaplar 84 yıl sonra iade edildi. *Milliyet.* <https://www.milliyet.com.tr/dunya/kutuphaneden-odunc-alinan-kitaplar-84-yil-sonra-iade-edildi-6545989>
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *Alice's adventures in Wonderland.* <https://opac.bilgi.edu.tr/record=b1153350~S10>
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *Blame it on the WTO? : a human rights critique.* <https://opac.bilgi.edu.tr/record=b2172294~S10>
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *Coğrafya : tarihi, felsefesi ve temel kavramları.* <https://opac.bilgi.edu.tr/record=b2968362~S10>
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *Görünmeyen ordular : gerilla tarihi.* <https://opac.bilgi.edu.tr/record=b3009986~S10>
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *İnfodemi ve bilgi düzensizlikleri : kavramlar, nedenler ve çözümler.* <https://opac.bilgi.edu.tr/record=b3010029~S10>
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *İnsan kaynaklarının eğitimi ve geliştirilmesi.* <https://opac.bilgi.edu.tr/record=b3010029~S10>
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *Odadaki çılgın : Fox News'in hikâyesi.* <https://opac.bilgi.edu.tr/record=b2913147~S10>
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *Tam bir muhalif : Abdülkadir Kemali Bey.* <https://opac.bilgi.edu.tr/record=b1108151~S10>
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphane Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *Uluslararası ilişkiler'de güvenlik.* <https://opac.bilgi.edu.tr/record=b3010038~S10>
- İstanbul Topkapı Üniversitesi Kütüphane Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *Sefiller.* http://kutuphane.topkapi.edu.tr/yordam/?p=1&q=tx+725+.o48+2011&alan=tum_txt&demirbas=K012210
- Kadir Has Üniversitesi Bilgi Merkezi Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *Kurumsal iç iletişim : liderlere, insan kaynakları ve iletişim profesyonellerine rehber bir kitap.* https://katalog.khas.edu.tr/yordam/?p=1&dil=0&alan=kunyeYazar_txt&q=T%C3%BCrkmemo%C4%9Flu,%20%C4%B0dil&demirbas=0109468

Kelime.com (2012). Mühür. <https://kelime.com/arama/m%C3%BCh%C3%BCr>

Kut, G., ve Bayraktar, N. (2021). *Yazma eserlerde vakıf mühürleri* [Elektronik versiyon]. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Özel Bilge Kağan Lise Kütüphanesi Kataloğu (2022, 13 Mayıs). *Ben, Kirke*. <http://kutuphane.istek.k12.tr/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=95434>

Parkrosa, *E-Hediyeci Kişiyeye Özel İsim Yazılı Ahşap Kitap Mührü* (Kişiyeye Özel Mühür, 2022, 13 Mayıs), Trendyol. <https://www.trendyol.com/e-hediyeci/kisiye-ozel-isim-yazili-ahsap-kitap-muhru-a104-p-42108507>

Pektaş, Hasip. (2018). *Ekslibris baskı teknikleri ve ekslibris yarışmalarına hazırlık süreçleri*. 6. Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu. <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=427-435.pdf>

Pelikan, *Pelikan İstampa Mürekkebi 30 cc Mavi* (İstampa Mürekkebi, 2022, 13 Mayıs), İşte kırtasiye. <https://www.istekirtasiye.com/pelikan-istampa-murekkebi-mavi>

Sırdaş Kaşe, *Kişiyeye Özel İsim Makam Ve Ünvan Kaşesi* (Kişiyeye özel kaşe, 2022, 13 Mayıs), Hepsiburada. <https://www.hepsiburada.com/sirdas-911-kisiye-ozel-isim-makam-ve-unvan-kasesi-p-HBV00000DTYW4>

Sırdaş, *Sırdaş İstampa Mürekkebi 28 cc Yeşil* (İstampa Mürekkebi, 2022, 13 Mayıs), İşte kırtasiye. <https://www.istekirtasiye.com/sirdas-istampa-murekkebi-28-cc-yesil-7011-1011>

The New York Times. (2021, 30 Kasım). *After 110 years, an overdue book is returned to a library in Idaho*. <https://www.nytimes.com/2021/11/30/us/overdue-book-idaho-library.html>

Trodat, *Tarih Kaşesi Profesyonel Türkçe* (Tarih kaşesi, 2022, 13 Mayıs), Kaya kırtasiye. <https://www.trendyol.com/e-hediyeci/kisiye-ozel-isim-yazili-ahsap-kitap-muhru-a104-p-42108507>

Tunç, S. ve Yeniterzi, E. (2013). Osmanlı mühür sanatı ve klasik Türk şiirinde mühür. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 2633-2650.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2019). *Mürekkep*. <https://sozluk.gov.tr/>

Türkiye Barolar Birliği (2022, 3 Şubat). *E-İmza nedir?* <https://e-imza.barobirlik.org.tr/E-imza-Nedir>